

Augustus 2009

46ste JAARGANG
No. 2

NATZWEILER BERICHTEN

VAN DE

"STICHTING VRIENDENKRING VAN OUD-NATZWEILERS"

=====

BESTUUR

Voorzitter interim:

**Mr P.J.Ph. Dietz de Loos
Postbus 453
2240 AL WASSENAAR
Tel: 070 – 5129263**

Secretaris:

**R. Schutrup
Burg. Wijnaendtslaan 15
3042 CA Rotterdam
Tel: 010 - 4622384**

Secretaris buitenland:

**Mr P.J.Ph. Dietz de Loos
Postbus 453
2240 AL WASSENAAR
Tel: 070 - 5129263**

Penningmeester:

**M.J. Vogelzang – de Loos
Eosstraat 5-3
1076 DK Amsterdam
Tel.: 020-6629822/Mob: 06-51803406
e-mail: marjolijn@swantech.nl**

Financieel adviseur:

**Rutger Bakels
Koningin Emmalaan 9b
1405 CJ Bussum
Tel: 035 - 6936733**

Giro Stichting 394148

Redactie:

**N. Planjer & M. de Loos
P/a Mient 42
2564 KP DEN HAAG
Tel: 070-3606796, email: nplanjer@hotmail.com**

INDEX

	Pag.
1. Bestuur	1
2. Index	2
3. Van de Redactie: website	3
4. Mededelingen:	4
a. bedankjes	4
b. familieberichten	4
c. overige	4
5. Ingekomen brieven	5
6. In Memoriam: Arie van Soest	6
7. Oud-Natzweilers: Barend Koekoek	8
8. Geboortedata oud-Natzweilers	10
9. Kalender jaarlijkse evenementen	11
10. Van de Penningmeester	15
11. De Giroloterij	15
12. Ridder Sonja	16
13. Uit de krant – Arie van Soest en Don Bamberg	18
14. Rood-wit-blauw of oranje-blanje-bleu	29
15. Boekbespreking	31
16. Stichting Cogis	32
17. Colofon	33

VAN HET BESTUUR

Website krijgt vorm

Zoals in de vorige Natzweilerberichten aangekondigd is de redactie bezig met het opzetten van een Nederlandse 'Natzweilerwebsite'.

Nogmaals het verzoek: een ieder die denkt interessante informatie te hebben, wordt vriendelijk verzocht deze aan de redactie op te sturen (Marjolijn of Nicole, adressen zie voorkant van dit blad).

We houden jullie op de hoogte!

Namens het bestuur,
de redactie

MEDEDELINGEN:

a. bedankjes

Nicole en Monique Planjer bedanken allen voor de lieve en troostende woorden die zij ontvingen voor het overlijden van hun moeder, Helen Planjer-Williams Guy.

Coos Bouwense-Bouman bedankt allen voor het medeleven bij het overlijden van Piet Bouwense.

Gerda van Soest bedankt iedereen die een blijk van medeleven heeft gegeven bij het overlijden van Arie van Soest (zie hieronder).

b. familieberichten

Op 2 mei 2009 overleed **Wim van der Burg**. Hij werd 92 jaar. Wim is gecremeerd in Bilthoven. De Vriendenkring van Oud-Natzweilers wenst alle familieleden van Wim veel sterkte toe met het dragen van dit verlies.

Arie van Soest overleed op 3 mei jl. Hij is 90 jaar geworden. Arie is begraven in Zoetermeer. Alle Natzweilervrienden wensen Gerda, de kinderen en alle andere familieleden veel sterkte toe met het gemis van Arie.

Van Henriette Kien ontvingen wij 8 mei 2009 het bericht dat haar moeder, **Mw. J. Kien-Faber** op 23 juni 2008 is overleden. Wegens een communicatiestoornis is dit bericht niet eerder in de Natzweilerberichten verschenen. De Vriendenkring wenst haar en de overige familie veel sterkte toe bij het dragen van dit verlies.

c. overige

Geen

INGEKOMEN BRIEVEN

Geen ingekomen brieven, wel een ingekomen foto van Arie en Piet.

Arie en Piet leggen samen een krans bij het Dachau Monument in 1996

IN MEMORIAM ARIE VAN SOEST

ARIE

Arie was sterk, ijzersterk.

Alle aanslagen op zijn gezondheid die hij in de loop der jaren heeft moeten doorstaan, heeft hij afgeslagen. Verbazingwekkend, medisch gesproken. Maar dat was Arie. Maar tenslotte was de rek er toch uit, en heeft hij het moeten opgeven. De grote moed waarmee hij al deze problemen onder ogen heeft gezien verdient ons aller bewondering

Arie stierf vlak voor de 4^e mei, waarop hij zich zo verheugd had. Hij had gehoopt nog eenmaal de dodenherdenking in Amsterdam te mogen meemaken.

Lopen ging niet meer de laatste tijd, en het zou dus de rolstoel worden. Naar de Nieuwe Kerk, en vandaar naar het monument op de Dam, samen met zijn oude kampvrienden Japie en Pim, om gezamenlijk een krans te leggen voor zijn omgekomen kampvrienden uit Natzweiler en Dachau. Die vraag hebben wij voorgelegd aan het Comité 4 en 5 mei. Dat zat met de handen in het haar, maar heeft zijn uiterste best gedaan om die wens te vervullen.

Het heeft allemaal niet zo mogen zijn; vlak voor de nationale herdenking is Arie overleden. Wij herdenken hem hier; nog maar twee weken na de herdenking van die andere trouwe vriend uit Natzweiler en Dachau, Piet Bouwense. Zo gaat dat. De gelederen van de jongens die samen de kampen overleefden worden gedund.

Arie, een lieve en zachtzinnige man, een man van weinig woorden, een man om van te houden. Maar wij weten dat hij, als het er op aan kwam, zijn mannetje stond.

In de oorlog was hij lid van de verzetsgroep het Parool; toen die werd opgerold zijn de meeste leden daarvan gefusilleerd. Het was de bedoeling dat ook Arie zou verdwijnen, maar op een andere manier, als NN-er in het concentratiekamp Natzweiler. Wij werden tewerk gesteld in de Steinbruch, de steengroeve waar al dat mooie rode graniet vandaan kwam. Dat werd gebruikt bij de bouw van nazi-monumenten.

Veel te zwaar werk voor stadsjongens als wij, maar je had geen enkele keus, en je maakte er maar het beste van.

De kapo's van de Steinbruch waren een uitgelezen stelletje schorem; niets lieten ze achterwege om je het leven nog miserabeler te maken dan het al was.

Daar had je Ernst Jager, crimineel uit Hamburg met een tronie waar de misdadigheid van afdroop. Hij sloeg de gevangenen waar hij ze maar raken kon; Hoogst onplezierig natuurlijk; en er was weinig wat je daar aan doen kon. Maar Arie dacht daar anders over; op een gegeven moment dat hij weer zo'n klap moest incasseren haalde hij uit het zijn voorhamer, met de bedoeling zijn beul zijn hersens in te slaan. Helaas miste hij net, en toen greep de kapo zijn kans. En als anderen niet hadden ingegrepen dan had Arie het niet overleefd. In de ziekenbarak hebben Nederlandse verplegers hem weer zo'n beetje opgelapt.

Dit verzet van Arie tegen de terreur van dit soort minderwaardige typen is van grote betekenis geweest voor de moreel van zijn kampgenoten.

Na de oorlog, in 1968 kwam er nog zo'n moment dat de leeuw in Arie losbarstte. Bij de inwijding van het Internationale Dachau Monument op de voormalige appèlplaats werd de plechtigheid opeens verstoord door Duitse demonstranten. Dat namen de ex-gevangenen niet, met als gevolg een enorme knokpartij: oud-Dachauers tegen Duitsers. Toen de gemoederen wat waren afgekoeld en we eindelijk wat te eten kregen in de stad Dachau, kwamen die mensen ook daar de rust verstoren. Arie werd ongelofelijk kwaad; als een briesende leeuw stormde hij er op af en sloeg single-handed de demonstranten uit elkaar. En ze waren als de dood voor hem.

Na de oorlog heeft Arie heel veel werk verricht voor zijn voormalige kampvrienden. Hij werd lid van het Nederlands Dachau Comité, en later voorzitter van de Vriendenkring.

Het zijn maar enkele momentopnamen, die de mens Arie schetsen. Wij behouden warme herinneringen aan deze uitermate beminnelijke man, onze trouwe vriend Arie.

Arie, we zullen je missen!

Pim Reijntjes

OUD-NATZWEILERS

Barend Koekoek

Joop Koekoek heeft informatie gevonden over zijn vader Barend Koekoek. Hieronder volgt een korte samenvatting van het leven van Barend.

Barend Koekoek is geboren op 23 mei 1910 in Groningen. Barend was een vrolijke, sportieve en een beetje artistieke man. In 1938 is hij naar Amsterdam verhuisd en getrouwd met Aaltje Dieuwertje Broekhuizen. Zij kregen vier dochters en een zoon. In 1940 werkte Barend bij de firma Kamperdijk die voor de Duitsers werkte en misbruik maakte van Joodse mensen. Na de oorlog zijn de eigenaren ook vervolgd.

Al gauw stortte Barend zich in het verzet en zorgde voor bonnen en onderduikadressen voor de joden. Toen dat alleen niet meer ging, heeft hij contact gezocht met de groep Dienke van de LO die later bij LO Oost en Centrum geleid werd door de heer K. Thijsen en zijn broer. Er werden veel vergaderingen in huize Koekoek gehouden. Door zijn verzetswerk meldde hij zich vaak ziek. Hierdoor werd hij verdacht voor zijn werkgever die het e.e.a. vermoedde en hem bij de Duitsers heeft aangegeven.

Op 18 april 1944 is hij opgepakt op het Damrak en naar het politie bureau op de Marnixstraat gebracht en vandaar uit naar de gevangenis in Scheveningen. Op 4 mei 1944 werd hij binnengebracht in het Judendurchgangslager Westerbork. Hij werd ondergebracht in strafbarak 67. Op 3 september 1944 werd hij op transport gesteld naar Konzentrationslager Auschwitz.

Het transport was een zogenaamd Sammelschutzhaft transport voor strafgevallenen. Na aankomst kreeg hij matrikelnummer 195342 in zijn linkeronderarm.

Op 26 oktober werd hij samen met een grote groep joden vervoerd naar kamp Struthof bij Dantzig waar hij het nummer 99702 heeft gekregen. In Struthof werd een groep van 600 joden samengesteld om o.a. in Hailfingen/Tailfingen, een buitencommando van Konzentrationslager Natzweiler, aan het vliegveld te werken. Hij werd geregistreerd onder nummer 40702. Barend is nooit in het moederkamp geweest.

Op 14 februari hebben 296 gevangenen het kamp verlaten op weg naar Dautmergen. Onderweg zijn velen gestorven. Van de oorspronkelijke 600 is meer dan de helft gedood. Later is op het vliegveld een massagraf gevonden met 72 doden.

Onder de groep dwangarbeiders zaten 30 Nederlandse joden waarvan 21 uit Amsterdam.

Barend is op 28 november 1944 in Haiflingen vermoord. Zijn lichaam is overgebracht naar de begraafplaats Unter der Linden in Reutlingen waar hij in het crematorium is verbrand. Zijn as is met 128 anderen uit dit crematorium tussen oktober 1944 en januari 1945 bijgezet aan de rand van de begraafplaats op afdeling Y. Later is hij verhuisd naar de ingang van de begraafplaats (afdeling A) waar door de beeldhouwer Richard Raach in 1952 een gedenksteen is geplaatst.

Joop weet sinds kort dat er een plaats is waar hij zijn vader kan bezoeken, in tegenstelling tot miljoenen die dat niet kunnen. Dit dank zij een groep mensen die zich inzetten voor democratie en het verleden niet willen laten vergeten.

“Ik dank deze mensen dat zij contact met mij hebben gezocht. En ben ervan overtuigd dat vele andere nabestaanden ook veel aan de informatie die zij hebben vergaard zullen hebben.”

Van de 30 joden zijn er 19 in Hailfingen omgekomen. Vijf zijn er later op transport naar Vailingen gezet en één (Sjaak de Rooij) heeft na de bevrijding in Dachau de oorlog overleefd.

In het gemeentehuis en op de begraafplaats is een boek met alle namen. Ook is er een gedenkboek uitgebracht en een aantal documentaires onder de naam “Nicht Vergessen”.

“Er is op 34 jarige leeftijd een nobel, gezellig en sportief persoon uit de wereld weggerukt. Laten wij hem niet vergeten”.

Joop Koekoek

GEBORTE DATA OUD-NATZWEILERS

04-01-1922	Jaap	van Mesdag
30-01-1921	Don	Bamberg
18-05-1922	Skippy	de Vaal
13-06-1918	Leo	van der Tas
16-06-1916	Velo	Bierman
14-07-1923	Ernst	Sillem
11-08-1922	Abe	Muhlbaum
18-08-1921	Jan	Smeets
19-08-1912	Wim	Roessingh
02-09-1919	Philip	Oprel
13-10-1924	Thijs	Bovenlander
30-10-1919	Pim	Reijntjes
06-12-1921	Jan	van Kuik

KALENDER JAARLIJKSE EVENEMENTEN

Natzweiler:

10-14 september 2009	Internationale herdenking in kamp Natzweiler
13 november 2009	Jaarlijkse herdenking kamp Amersfoort

Landelijk:

17 september 2009	Migrantengezinnen in hulpverlening en behandeling, Amsterdam
18 september 2009	Vierde Freudlezing en uitreiking Freudpenning aan Mary Target PhD 'Does psychoanalysis offer insight. Mental suffering observed with different lenses', Utrecht
22 september 2009	De geest uit de fles? Symposium over psychiatrie en zingeving, Amsterdam
24 september 2009	Methodiek van geweldloos verzet in gezinnen bij gewelddadige en angstige kinderen
Studiedag met prof. Haim Omer Beilen
3-6 oktober 2009	Coping and Resilience International Conference 2009 Dubrovnik, Croatia
6 oktober 2009	Kennisdag Movisie en MOgroep W&MD, Amersfoort
7 oktober 2009	Behandeling van depressie bij ouderen, Amersfoort
7 oktober 2009	Beter in beeld. Stigma en acceptatie van mensen met een psychiatrische aandoening Amsterdam

10 oktober 2009	Arts en oorlog Jubileumcongres Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie (NVMP), Utrecht
14 oktober 2009	Psychotrauma en arbeidsverzuim: tijdige onderkenning, behandeling en verwijzing Symposium voor mensen werkzaam in de bedrijfsgezondheidszorg, Utrecht
14-16 oktober 2009	First International E-Mental Health Summit 2009 Met aandacht voor de meest recente evidence-based ontwikkelingen, onderzoeken en implementatie-projecten op het terrein van e-mental health, Amsterdam
15 oktober 2009	Angst en depressie bij jongeren Amsterdam
15 oktober 2009	Welzijnsdebat 2009: de welzijnswerker als essentiële schakel Soesterberg
21-24 oktober 2009	6th European Congress on Violence in Clinical Psychiatry Stockholm, Zweden
31 oktober 2009	Congres 'Voeding & Psyche ... IQ, gedrag en depressie', Utrecht
5-7 november 2009	Annual Meeting ISTSS Jaarlijks congres van de International Society for Traumatic Stress Studies Atlanta, VS
6 november 2009	Symposium 'Daders van geweld, hoe kwam het zo en wat doen wij er aan?', Almere
7 november 2009	Symposium 'Een botsing van culturen? Diversiteit in onderzoek en praktijk van de ggz', Amsterdam
11-13 november 2009	Quite a character! Persoonlijkheid en cognitieve gedragstherapie Najaarscongres VGCT Veldhoven

18 november 2009 Psychotrauma in de context: individu, gezin,
maatschappij 3e congres NtVP, Amsterdam

november 2009 Symposium E-Learning in de GGZ
Vooraankondiging

Over al deze evenementen is meer informatie te vinden op: www.cogis.nl
(onder agenda).

Programma Herdenking Natzweiler 10-14 september a.s.

Donderdag 10 september 2009

10.00 uur Vertrek bus uit Utrecht – Jaarbeursplein, via Eijsden naar hotel la
Fischhutte te Mollkirch.
19.30 uur Gezamenlijk diner.

Vrijdag 11 september 2009

08.00 uur ontbijt
09.30 uur vertrek Straatsburg: ontvangst door Mr Egbert Myjer, rechter bij het
Europese Hof voor de Rechten van de Mens.
12.30 uur Lunch door J.J van der Velden, PV Straatsburg bij Raad van
Europa
15.00 uur Rondvaart door Straatsburg
19.00 uur Gezamenlijk diner in hotel
20.30 uur vertrek naar Kamp voor fakkelwacht
21.30 uur fakkelwacht mogelijk in aanwezigheid van andere vriendenkringen
23.00 uur sluiting bar

Zaterdag 12 september 2009

08.00 uur ontbijt
09.00 uur vertrek kamp
10.00 uur Nederlandse herdenking , kransleggingen, bezoek museum
13.00 uur Lunch bij Metzger
15.00 uur vertrek uit Metzger naar Rothau
15.30 uur internationale herdenking 65 jaar na evacuatie kamp, bij station
Rothau.

19.30 uur Diner hotel waarna:
- Concert door R. Luttikhuisen
- lancering website van de stichting
23.30 uur sluiting bar

Zondag 13 september 2009

08.30 uur ontbijt
09.30 uur vertrek bus naar het kamp
10.00 uur bezoek kamp en steengroeve
12.30 uur Lunch Mutzig
15.00 uur vertrek hotel

Middag vrij, wandelen etc..

19.30 uur afscheidsdiner
23.30 uur sluiting bar

Maandag 14 september 2009

08.30 uur ontbijt
09.30 uur vertrek bus naar Nederland, via Eijsden naar Utrecht

VAN DE PENNINGMEESTER

Op gironummer: 394148 kunt u uw bijdrage overmaken. De Vriendenkring is u bij voorbaat heel erkentelijk.

GIROLOTERIJ

De activiteiten van de Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers, waaronder de uitgave van dit blad, worden mede mogelijk gemaakt door de opbrengsten uit de Giroloterij en de Bankloterij.

Uw deelname aan de Giro- en of Bankloterij wordt daarom van harte aanbevolen.

RIDDER SONJA

Vrijdag 8 mei 2009 een heugelijke dag in het bezoekerscentrum van het Amsterdamse bos. Gelegen vlak bij de plek die voor vele oud Dachauers van bijzondere emotionele betekenis is. Het feest begint rond 18.00 uur. De burgemeester van Amsterdam J. Cohen is aanwezig en naast hem vrienden en bekenden van de jubilaris.

Naast de heer Cohen zullen nog het woord voeren mevrouw Til Gardeniers-Berendsen, de heer Ton Honing van de NS, Gooitsen Eenling van het ROC Friese Poort, Mevr. Charlot Abma en de heer D. de Boef.

De jubilaris wist tot voor enkele uren niet wat er zou gebeuren maar zij, Sonja Holtz-Arendse, zal een Koninklijke onderscheiding ontvangen uit handen van burgemeester J. Cohen.

Cohen zegt onder meer het volgende:

“Tussen twee rijen bomen, achter prikkeldraad. De vloer van het looppad is ongelijk, in het midden iets verhoogt; herinnert daardoor aan de moeilijkheden die de gevangenen in de concentratiekampen met lopen hadden. Ongelijke wegen, ondeugdelijk schoeisel.

Zulke plaatsen ontstaan niet vanzelf. Het vergt veel moeite en energie om ze te realiseren, de confrontatie aan te gaan met instanties, de voorbereidingen. En als het er eenmaal is, moet zo'n monument onderhouden worden. En de herinnering aan de gebeurtenissen waarnaar het monument verwijst, moet levend gehouden worden door de nieuwe generaties erover te vertellen. En omdat er met al die inspanningen geen droog brood te verdienen valt, moet dat over het algemeen allemaal in vrije tijd gebeuren.

Wie al deze aspecten bij elkaar optelt, kan niet anders concluderen dan dat het een klein wonder is dat een monument als het Dachaumonument er daadwerkelijk gekomen is.

Het gezicht en een van de drijvende krachten achter het Nederlandse Dachau Comité is mevrouw Sonja Holtz-Arendse, aan wier tomeloze inzet mede het bestaan en het onderhoud van het Nationale Dachaumonument, hier in het Amsterdamse Bos, te danken is.

Mevrouw Holtz,

Al uw activiteiten op het terrein van oorlogsherdenking, de overlevering van de oorlogsverhalen.....” “hebben ertoe geleid dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Ik zal

u de versierselen nu opspelden”

Til Gardenier sprak in warme woorden over de persoonlijkheid van Sonja en de band die hen verbindt.

Ton Honing, aanspreekpunt van de NS ten aanzien van zaken die te maken hebben met de geschiedenis van de NS en het domein representatie en protocol, bracht in herinnering de eerste ontmoeting met Sonja.” Er gebeurt iets, iets meer dan alleen een zakelijk gesprek..... Er is plotseling sprake van verbinding en voordat je het door hebt sluit je vriendschap.”

Sonja is: “Overtuigend in haar argumenten, gedreven in handelen en begripvol in de samenwerking. Wij vonden elkaar snel. Jaarlijks ondersteunt NS een aantal activiteiten van het Dachau Comité.”

Gooitsen Eenling refereerde aan het begin van hun samenwerking vanuit zijn functie als theaterdocent en regisseur bij het ROC Friesepoort in Leeuwarden. Het contact begon met een vraag om advies over een stuk dat gespeeld zou worden over geweld in het voormalige concentratiekamp Dachau.

Sonja Holtz en Carel Steensma werden de adviseurs en zo ontstond de voorstelling met als titel: “DE ANDEREN” en nu zijn wij bezig om na te gaan of het mogelijk is de voorstelling in Dachau te spelen.

Sonja, “je bent een grote inspiratiebron voor mij, maar ook voor de jongeren met wie ik werk. Jouw warmte maakt de wereld een beetje minder kil. Of zoals een van de medewerkers aan “DE ANDEREN” het zo treffend zei: “Als Sonja binnenkomt, gaat de zon schijnen”.

Charlot Abma bracht over het voetlicht de voortreffelijke en bijzondere reizen die door Sonja georganiseerd worden.

Op kunstzinnig gebied heeft Sonja echter nog meer te bieden zo heeft zij in 1996 ter gelegenheid van de Herdenking van de Februaristaking 1941 in de academie van Bouwkunde aan het Waterlooplein te Amsterdam de tentoonstelling Februarikunst gerealiseerd. Een tentoonstelling die opzien baarde en de pers haalde, onder ander *Het Nieuw Israëlitisch Weekblad* en het *NRC*. Ondergetekende zij daarover: “Het is in het najaar van 1995 dat wij elkaar voor het eerst ontmoeten. Ik denk dat de ontmoeting gearrangeerd was door Joop Wolff, toen voorzitter van het C.O.V.V.S. en adviseur van het comité Herdenking Februaristaking 1941. Ons treffen vond plaats in het kader van de komende herdenking van de Februaristaking 1941, 25 februari 1996.

De staking waarvan Abel J. Herzberg schrijft in zijn Kroniek der Jodenvervolgung en ik citeer “In de geschiedenis van het Joodse volk, een

geschiedenis vol van vervolging, is zij een unicum. De eeuwige zondebok, aan wie alle eeuwen hun ontevredenheid hadden uitgeleefd, ontroerde. Zijn leven en veiligheid waren plotseling de toetssteen geworden voor de menselijke vrijheid en waardigheid. Wat er ook overigens moge zijn van het antisemitisme in Nederland, dit onder Duitse bezetting te hebben begrepen en bewerkt, strekt het Nederlandse volk tot onsterfelijke eer.”

Einde citaat.

Op de tentoonstelling werden schilderijen en beelden geplaatst in de galerij en uitgelicht door een zoeklicht dat in de tuin stond.

Bij zoeklicht denken we in eerste instantie aan gevaar, maar hier gold een andere betekenis: het belichtte de objecten, om aan te geven dat er altijd mensen in dit geval kunstenaars zullen zijn die misdaden tegen de menselijkheid signaleren er hun oordeel over vellen en zo de menselijke waardigheid hoog houden.

Dik de Boef

UIT DE KRANT.....

Het Parool 17 juli 2009: Paroolveteraan Arie van Soest (1918 - 2009)

Arie van Soest in 2008. Foto Liesbeth Dingemans

De rolstoeltaxi vanuit Zoetermeer was al geregeld, want ook dit jaar wilde Arie van Soest op 4 mei weer naar de Dam. Hij heeft het net niet gehaald, zondagmorgen is hij gestorven. Hij was de laatste nog levende aangeklaagde uit het 'eerste Paroolproces', dat op 14 december 1942 begon. 'Never a dull moment' staat op de rouwkaart.

Arie groeide op in een katholiek gezin, hij was wat dat betreft een buitenbeentje in de groep, vooral bestaande uit leden van de sociaaldemocratische Arbeiders Jeugd Centrale, die al in het najaar van 1940 in het verzet ging. Arie, die in een groentewinkel werkte, verspreidde de Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen, de voorloper van Het Parool, in Amsterdam-West.

Najaar 1941 kreeg de groep door verraad harde klappen te verduren. Arie werd, als lid van wat inmiddels de Paroolgroep was gaan heten, aangehouden. Hij was na de eerste arrestaties meteen ondergedoken, maar dacht na zes weken dat de kust weer veilig was. Op de eerste nacht dat hij weer thuis sliep,

was het raak.

In kamp Amersfoort moest hij, met zijn geestverwanten, het proces afwachten. Drieëntwintig beklaagden kwamen die 14de december voor de rechter, onder wie Nieuwsbrief/Paroolinitiatiefnemer Frans Goedhart. Zeventien van hen kregen de doodstraf, zes 'verdachten', vooral jongeren, werden abgetrennt. Dat wilde zeggen: het concentratiekamp.

Onder hen Van Soest, die terecht kwam in Natzweiler, en daarna in Dachau, waar hij ingezet werd bij de fabricage van vliegtuigen. Hij werd er 'een zombie', vertelde hij later. Overleven was het enige wat hem bezighield.

Hij redde het en wist snel na de bevrijding van het kamp naar Amsterdam te komen. "Terug naar mijn moeder. Ze was broodmager geworden, maar wat was het fijn om haar terug te zien. Al die tijd wist ze niet of ik nog in leven was. Ze zei: ik heb elke dag een kaarsje voor je gebrand.

En meteen meldde hij zich op de Nieuwezijds Voorburgwal, bij het legaal geworden Parool. Natuurlijk waren daar open armen. Arie ging werken in de garage, en als het moest - het moest vrij vaak - was hij chauffeur voor de grondlegger van de krant, Frans Goedhart.

En hij leerde er Tinie Kemper kennen. Zij - ook een van de illegalen - was secretaresse van Parooldirecteur Wim van Norden. Samen emigreerden ze in 1951 naar Australië.

Het werd sappelen. Hij werkte in garages of als huisknecht. Tinie werd verteerd door heimwee. Er was geen geld voor een gezamenlijke terugkeer, zij ging eerst, toen Arie genoeg verdiend had, kwam hij in 1958 ook terug naar Nederland.

De oorlog bleef een grote rol in zijn leven spelen. In 1968 trok hij met lotgenoten weer naar Dachau voor de inwijding van een monument daar. Demonstrerende rechts-extreme jongeren meldden zich. Reisgenoot en ex-gevangene Pim Reijntjes: "Onze eigen Arie van Soest ging de ordeverstoorers als een briesende leeuw te lijf.

In 1987, Tinie was overleden, ging Arie voor een bijeenkomst van de Stichting 1940-1945 naar Texel. Hij trof daar Gerda Bogaards: nieuwe plannen, een nieuwe toekomst. Ze hebben het 22 jaar goed gehad. (PAUL ARNOLDUSSEN)

De Verdieping

2 mei 2009, Ruud van Heese interview met **Don Bamberg**

Foto Marco Hofsté

Don Bamberg heeft in meer dan zeven concentratiekampen gezeten. Hij is er laconiek van geworden. En gevoelsarmer. Maar niet wraakzuchtig. „Ik kijk naar de mens.”

Toen zijn neefje op school vertelde dat oom Don in zeven concentratiekampen had gezeten, reageerde de leerkracht sceptisch. „Zeven? Dat is wel wat veel.” Maar Don Bamberg had mild gereageerd. „Zeg maar tegen je juf dat ik het ook wel wat veel vond.”

‘Mach’s gut’, fluisterde de Feldwebel van de Wehrmacht bemoedigend, toen hij Don Bamberg op 15 november 1942 afleverde bij het doorgangskamp Amersfoort. Voor zijn gevangene begon een reis door de kampen die tot mei 1945 zou duren. Bamberg was wegens spionage ter dood veroordeeld. Maar het vonnis werd omgezet in een ‘Nacht und Nebel’-bevel. Daarmee duiden de Duitsers gevangenen aan die als het ware moesten oplossen in de duisternis en de mist. Nooit zou iemand nog iets mogen horen van Don Bamberg.

Na Amersfoort volgden Buchenwald, Natzweiler, Sennheim, weer Natzweiler, Dachau, Neuengamme, Engerhafen, opnieuw Neuengamme, Gross-Rosen, Dora Mittelbau, Ravensbrück en Malchow.

Dat zijn er toch meer dan zeven?

„Jawel... Maar Sennheim was een buitenkamp van Natzweiler, en Engerhafen van Neuengamme. En in Malchow ben ik maar één dag geweest”, relativeert Bamberg. Even later: „Het hoofdkamp van Dachau heb ik eigenlijk alleen maar vanuit het aangrenzende quarantainekamp gezien.”

Met zijn tweede echtgenote Ax bewoont hij een comfortabele flatwoning in Den Haag, niet ver van de badplaats Kijkduin. Zijn werkkamer is zijn verleden.

Boeken over de Tweede Wereldoorlog. Mappen met brieven. Foto's van kampvrienden. Een stuk graniet uit de steengroeve van Natzweiler. Een sigarettendoosje, gemaakt van aluminiumresten van een vliegtuigmotor. Aan de wand, achter glas, onderscheidingen en herinneringstekens.

In de tegenovergelegen eetkamer praat Bamberg. Hij praat en hij rookt. Een slanke man. Vroeger rijzig, nu enigszins gebogen. Lopen is lastig. Hij is weliswaar nog voorzitter van de Stichting Nationaal Dachau Monument, maar herdenkingsbijeenkomsten bezoekt hij al een tijdje niet meer. Zien is moeilijk door een oogkwaal, waartegen de bril met gele glazen het aflegt. Lezen gaat niet. Een bevriende buurvrouw, die hij al kent sinds ze een klein meisje was, leest hem geregeld voor. Het wereldnieuws volgt hij vooral op het gehoor.

Wat hij meekrijgt, stemt hem niet vrolijk. „Wij dachten dat we een goede wereld zouden binnenstappen als Hitler eenmaal was verslagen. Een paradijs. Maar het tegendeel bleek waar. We hebben nog nooit zoveel oorlogen gehad als daarna. Dat was een geweldige teleurstelling. Op een gegeven moment heb ik besloten wat meer afstand te nemen.”

Zoals zovelen had hij na de bevrijding, die voor hem in Duitsland kwam, maar één doel voor ogen: de achterstand inhalen, en zorgen voor brood op de plank. Hij runde van 1946 tot 1952 een agentschap van *de Volkskrant* in Den Haag. Later werd hij directiesecretaris op de afdeling buitenland van verzekeringsmaatschappij De Zeven Provinciën. Hij maakte carrière, werd procuratiehouder en chef van het bureau buitenland. Zijn kampervaringen verzweeg hij. Daarover praatte hij alleen met kampvrienden en mensen die hem na stonden.

Was dat voldoende om het leed te verwerken?

„Ik dacht dat ik het daarmee allemaal wel had afgesloten. Ik kon er neutraal over praten. Maar tegen mijn 50ste kreeg ik toch last. Woedeaanvallen, onbeheerstheid, onredelijkheid. Op kantoor voerde ik eens een telefoongesprek. Twee collega's stonden achter me, de directeur erbij. Ik voelde de woede opkomen. Het liefst had ik ze alle drie een optater verkocht.”

Op een Buchenwaldreünie hoorde hij voor het eerst van het begrip 'postconcentratiekampsyndroom'. Hij zocht steun bij dokter Hers, zelf oud-kampbewoner. Stoppen met werken, vandaag nog, luidde diens advies. „Ik heb nog een paar maanden doorgewerkt. Daarna ben ik 25 jaar vrijwilliger bij de Stichting '40-'45 geweest. Ik ben reünies blijven bezoeken en bij de Natzweilergroep blijven hangen.”

Ax, met wie hij trouwde na het stranden van zijn eerste huwelijk, spoorde hem aan zijn ervaringen op papier te zetten. Bamberg: „Ik probeerde het in de derde persoon. Maar het lukte pas toen ik overging op de ik-vorm. Dat is mijn therapie geweest.” Aan publicatie dacht hij aanvankelijk helemaal niet. Maar uitgever Van Holkema & Warendorf toonde belangstelling. In 1985 verscheen Dossier NN, Nacht und Nebel.

Zou hij zijn leven weer op het spel zetten?

„Ik geloof het wel... Ja, ik weet het wel zeker. Ik kan nog steeds niet de andere kant op kijken als er iets voor mijn ogen gebeurt.”

Dat had hij als jongen al. In Wenen, waar hij van zijn vierde tot zijn dertiende woonde, zag hij hoe fanatieke nazi's politieke tegenstanders en joden in elkaar ramden. „Ik liep met vriendjes mee in demonstraties van het communistische Rotfront tegen de nazistische Heimwehr. Ik had geen idee waar communisten voor stonden, maar ik voelde een diepe afschuw jegens de nazi's.”

Heeft u van huis uit meegekregen dat je moet opkomen tegen onrecht?

„Dat niet. Maar mijn Engelse moeder was niet bang haar mond open te doen. In ons Weens pension woonde ook een student. Aan de binnenkant van zijn revers droeg hij het speldje van de nazipartij. Toen mijn moeder dat zag, zei ze tegen hem: 'Als je een vent bent, draag je dat aan de buitenkant!'"

Aan zijn moeder, Lillian Maud Poole, denkt hij met warmte terug. Zijn vader Theo Bamberg zag hij maar weinig. Theo was telg uit een geslacht van goochelaars en illusionisten. Onder de artiestennaam Okito had hij wereldwijd succes. Don werd als derde en jongste kind op 30 januari 1920 geboren in New York. In 1924 streek het gezin neer in Wenen. Toen Adolf Hitler in 1933 in Duitsland aan de macht kwam, verhuisde Don met zijn ouders naar Nederland. „Maar dat was geen politieke keuze”, zegt hij. „Mijn vader had geen benul van politiek. Hij wilde zich weer in zijn vaderland settelen.”

In Rijswijk kocht vader Bamberg een villa aan de Vliet. De sfeer was er idyllisch, vergeleken bij het grimmige Wenen. Maar het was voor Don wel wennen.

„Ik sprak Duits met een Weens accent en Engels. Maar geen Nederlands. De middelbare school was een ramp. Ik had met Frans een grote achterstand. De lerares die mij bijspijkerde, leerde me meteen ook Nederlands. Mijn taalgevoel is altijd mijn enige talent geweest. Dáár heb ik mijn hele leven veel aan gehad.”

Het was in Rijswijk een komen en gaan van artiesten en uit Duitsland gevluchte joden. Hun schrijvende verhalen voegden zich bij de herinneringen aan de straatterreur in Wenen. Ze misten hun uitwerking niet. Maar de doorslag gaf het bombarderen van Rotterdam op 14 mei 1940.

„Ik had inmiddels een band gekregen met die stad. Ik werkte er, had er veel vrienden. In de meidagen vocht ik als onderofficier bij de Grenadiers in Den Haag. Aan de horizon zagen we de gloed van de branden. Na de capitulatie ben ik erheen gereden. De verwoesting... De lijkengeur... Toen ik de vraag kreeg of ik bij het verzet wilde komen, aarzelde ik niet. Ik was eigenlijk wel trots dat ik iets kon doen.”

Twee oude dienstmakers polsten hem aanvankelijk voor de Ordedienst, de organisatie die in het geheim werd opgebouwd om te voorkomen dat Nederland ten prooi zou vallen aan chaos als de Duitse bezetter ooit verslagen zou zijn. Later vroeg de geheime dienst Bamberg voor spionagewerk. Voor de Engelsen maakte hij situatieschetsen van Duitse kuststellingen, militaire vliegvelden en wapendepots.

Was u zich bewust van de risico's?

„Ik denk het niet. Mij kan niets gebeuren, dacht ik, een tikkeltje lichtzinnig. Ik had de pest aan de moffen. Ik voelde me trots. Ik hoopte dat door mijn toedoen de Engelsen een wapendepot of een vliegveld zouden kunnen bombarderen. Maar het was óók wel een beetje de zucht naar avontuur. Ik leefde toen wel héél intens. Mijn zintuigen functioneerden op topniveau. Dat voelde lekker.”

Een paar keer ging het bijna fout. 's Nachts in de duinen bij Egmond aan Zee naderden Duitse soldaten hem tot op 30 meter. Hij hield zich zo stil mogelijk. Andere keren deed hij dat juist niet. Dan snauwde hij zich door nachtelijke controles heen door zich in authentiek Weens klinkend Duits uit te geven voor 'Zivilingenieur' Bayer van de Organisation Todt, de bouwmaatschappij van de nazi's.

In juli 1941 kreeg hij een telefoontje. Een Nederlander die voor de Duitse Sicherheitsdienst werkte had hem verraden. Bamberg dook onder in Scheveningen. Daar werd hij op 19 augustus gearresteerd. De smoes van de SD-mensen had gewerkt: de verloofde van Bamberg had het adres gegeven. „Zij kende het schuiladres, was wel eens bij me op bezoek geweest.” Met een ironisch lachje: „Tsjja, dat was natuurlijk niet helemaal volgens de veiligheidsvoorschriften.”

Twee maanden zat Bamberg in het Oranjehotel, de strafgevangenis in Scheveningen. Daarna werd hij overgebracht naar het huis van bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam. Het Feldkriegsgericht had maar weinig tijd nodig: 'Zum Tode verurteilt'. Na dertien maanden dodencel reisde hij via kamp Amersfoort als Nacht- und Nebelgevangene naar Duitsland.

Had u enig vermoeden wat u te wachten stond?

„Nee. Ik vond Amersfoort aanvankelijk een bevrijding na 13 maanden dodencel.”

Maar toen begon de ellende pas?

„Ja... Ik heb nog heel vaak naar die rotcel terugverlangd.”

In Buchenwald, bij Weimar, vormden honden, laarzen, zweepen en geweren het ontvangstcomité. Voor Bamberg dreigde de steengroeve. Maar toen zag hij een oude makker uit de Weteringschans terug. Sportleraar Jan Robert werkte in Buchenwald als masseur voor de SS'ers. Hij regelde dat Bamberg eerst op krachten kon komen in de ziekenboeg en daarna aan de slag kon op de administratie van de kampkleding. Otto Halle, de Duitse kapo, wilde dolgraag Engels leren van de nieuwkomer.

Bamberg: „Buchenwald heeft me echt het leven gered. Daar heb ik de kracht opgedaan om de kampen daarna te kunnen doorstaan. Onder de gevangenen waren de Duitse communisten de baas. Ze waren niet bij iedereen geliefd. Bekend was dat zij de namen van kameraden die op transport moesten doorstreepten, en anderen op de lijst zetten.”

Zou u dat niet ook hebben gedaan?

„Dat heb ik me vaak afgevraagd. Ik denk het wel. Stel dat wij bevriend zouden zijn en samen in een kamp zouden zitten... Ja, natuurlijk zou ik dat ook doen.”

Maar dat betekent toch dat anderen weg moeten?

„Ja... Maar dat was het kampleven. Duivelse dilemma's. Mensen werden gedwongen een rotzak te zijn en deden dat ook om te overleven. Bij de steengroeven kregen de kapo's van SS'ers opdracht iedere dag voor doden te zorgen. Deden ze dat niet, dan werden ze vervangen en raakten ze hun privileges kwijt. Maar niet alle kapo's waren bloedhonden. Toen ik na de oorlog Otto Halle in Weimar terugzag, vielen we elkaar in de armen.”

Bent u ook een rotzak geweest?

„Ik was korte tijd voorman in kamp Engerhafen. Tankvallen graven. Een voorman hoefde zelf niet te werken en kreeg extra rantsoenen. Mishandelen kon ik niet. Ik heb wel mensen uitgevloekt. In het Duits, zodat de SS'ers het konden verstaan. Maar het hielp niet. We boekten te weinig vooruitgang. Dus ik werd voor de hele ploeg in elkaar geslagen. De nieuwe voorman, een Berlijner, deed het wél goed. Die sloeg er meteen op los met een knuppel.”

Een 'Erhohlungsheim', een herstellingsoord, werd Buchenwald schamper genoemd door de SS'ers en kapo's in Natzweiler. In dat kamp, vlak bij Straatsburg in de Elzas, ontsnapte Bamberg niet aan de steengroeve.

Hoe houdt een mens dat vol?

„Ik was naïef. Ik dacht dat de oorlog niet lang zou duren. Ik was taai. In de dodencel had ik geleerd angst en onzekerheid te overwinnen. Ik keek niet verder dan dezelfde dag. En ik had mijn gevoel voor humor. Ik kon relativeren.

Hoe relativeer je dat iemand voor je ogen wordt doodgeknuppeld?

„De eerste keer dat je dat ziet ben je volkomen van de kaart. Maar het gebeurde zo vaak... Het ging bij het leven horen. Je stompte af, uit zelfbescherming. Anders redde je het niet. Dus stapte ik bij de latrine gewoon over lijken heen. En sliep ik in goederenwagons op lijken. Je gevoel werd uit je geperst... Terug in Nederland zag ik in Delft feestende, dansende mensen. Ik keek er met verbazing naar. Ik voelde geen enkele vrolijkheid. Zei tegen mezelf: Don, jij zult nooit meer gelukkig zijn. Huilen kon ik pas weer in 1965 toen een oude verzetsvriendin op veel te jonge leeftijd overleed.”

En geluk ervaren?

„Ik heb wel perioden van geluk gehad. Maar het was nooit 100 procent. En nooit van blijvende aard.”

Had u houvast aan een religie?

„Toen was ik niet gelovig. Nu wel. Ik ben overtuigd geraakt van het bestaan van God, van een hogere macht die mij er doorheen heeft gesleept. Anderen hebben in het kamp hun geloof in God juist verloren.”

Natzweiler, hoe hard ook, was niets vergeleken bij Gross-Rosen (Rogosnica), het kamp bij Breslau (Wroclaw) waar Bamberg later terechtkwam. Uit de gloeiende schoorsteen van het crematorium steeg voortdurend een vette walm op. Alles rook naar verbrande beenderen. Van broodmagere lijken waren

lichaamsdelen verwijderd. Wanhopige gevangenen vulden zo hun karige rantsoen aan.

„Een vijandig kamp”, zegt Bamberg. „Poolse beroepsmisdadigers waren de baas. Vrienden had je niet, behalve een klein clubje Nederlanders. De temperatuur zakte tot min 30 graden. We moesten de hele dag in dunne kleding buiten blijven. Werk om warm te blijven hadden we niet. Alles was bevroren. Je kon je dus ook niet wassen. En de latrine was overvol. Je zat tussen de stront van anderen. Het weinige eten werd gestolen door de Polen. Het was er zo erg, dat jongens die uit Auschwitz kwamen op hun knieën wilden terugkruipen. In Gross-Rosen gaf ik even de moed op.”

Op een dag werd Bamberg betrapt op het achteroverdrukken van een bevroren biet. De klap die hem bijna velde, was nog het minste. Veel ernstiger was het bevel zich de volgende morgen bij de kapo te melden. Voorovergebogen over een houten bok zou hij 25 stokslagen krijgen. Bamberg stelde zich opnieuw in op een executie. Vrijwel niemand overleefde zo'n afranseling, wist hij. Russische kanonnen redden hem. Het gebulder kwam zo dichtbij dat die avond het besluit tot ontruiming viel. In de chaotische aftocht de volgende dag vergat iedereen de '25 am Arsch' die Bamberg nog tegoed had.

„Ik heb veel geluk gehad”, kijkt hij terug. „Geluk, en mensen die me in bescherming namen en me er doorheen sleepten: Pim Boellaard, Jan Robert. En Herman Fröhling, een communistische mijnwerker uit Limburg. Je hield van elkaar, als vriend. Dat bleef ook na de oorlog zo. Onvoorwaardelijke solidariteit, die je alleen krijgt als je eerst vriendschap hebt gesloten in de hel.”

Hoe hebben de kampjaren u veranderd?

„Positief is dat ik erg laconiek ben geworden. Niet snel onder de indruk, en totaal niet bang voor de dood. Maar ik ben ook gevoelsarmer geworden. Ik bagatelliseer soms problemen van anderen. Dat is niet eerlijk. Ik ben blij dat ik er niet wraakzuchtig uit ben gekomen. Bij mij is het niet zwart-wit. Ik kijk naar de mens. Mijn zoon is met een Duitse getrouwd. Totaal geen moeite mee. Ik heb verzetsmensen meegemaakt met wie ik absoluut niet bevriend zou willen zijn, maar ook Duitsers en SS'ers die ik tot mijn vrienden zou kunnen rekenen.”

Hoe kijkt u terug op uw leven?

„Toch wel voldaan. Ik ben heel blij dat ik aan de goede kant heb gestaan en heb bijgedragen aan de vernietiging van dat monsterlijke apparaat. Ik heb de oorlog natuurlijk met nog geen seconde bekort. Maar het gaat om de houding.

Zoals Van Randwijk dichtte: als een volk voor tirannen zwicht, dan dooft het licht. Ik ben één van degenen die de fakkel brandend hielden. Ik was als verzetsman niet belangrijk. Maar dat er verzet wás, was heel belangrijk. Het hield de hoop levend.”

Heeft u niet het gevoel dat de oorlog u jaren heeft ontstolen?

„Nee, ik had dit juist niet willen missen. Als ik naar het lijden van anderen kijk, kan ik dat natuurlijk niet zeggen. Maar voor mij persoonlijk geldt: het leven was toen zó intensief. Als deze periode zou worden gewist, zou er een grote leegte zijn.”

Donald Earl Bamberg wordt op 30 januari 1920 geboren in New York als jongste van drie kinderen. Hij woont in de VS, Engeland, Oostenrijk en Nederland. In Nederland trouwt hij in 1946 met Alie Bussink, al tijdens de oorlogsjaren zijn verloofde . In 1947 krijgen ze een zoon.

Van 1946 tot 1952 werkt Bamberg hij bij het Haagse agentschap van *de Volkskrant*. Daarna brengt hij ruim een jaar door in het sanatorium in Davos om te worden behandeld aan tbc. In 1955 begint hij bij een verzekeringsmaatschappij. Het huwelijk met Bussink wordt in 1971 ontbonden. In 1973 trouwt hij met Ax Hemkes. Hij stopt in 1971 met werken en wordt vrijwilliger bij de Stichting '40-'45. Hij is voorzitter van de Stichting Nationaal Dachau Monument.

ROOD – WIT – BLAUW OF ORANJE – BLANJE – BLEU?

Artikel geschreven door: Linda Stelma (krant/tijdschrift is helaas bij de redactie niet bekend)

Historicus Otto van der Meij van het Nationaal Archief dook in de geschiedenis van de Nederlandse vlag en stuitte op een vlaggenstrijd. En op drie bijzondere lapjes stof.

Drie lapjes stof: een rood vierkantje, een blauw en een oranje. De stalen stammen uit 1959 en staan voor de vastgestelde kleuren voor de Nederlandse vlag, zoals die op de rijksgebouwen moet wapperen. Otto van der Meij (37) van het Nationaal Archief vond de lapjes toen hij de archiefmap over de Nederlandse vlag doornam uit het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het Nationaal Archief is bezig alle inventarissen te digitaliseren.

Van der Meij vond nog meer. In de jaren tussen de twee wereldoorlogen woedde er een vlaggenstrijd. Tot op regeeringsniveau werd gediscussieerd over de nationale driekleur. Vlagt vrijwel iedere Nederlander anno 2009 met rood-wit-blauw, in de eerste helft van de vorige eeuw werd de oranje-wit-blauwe vlag ook veel gebruikt. “Mensen die zeggen: om historische redenen moet de vlag oranje-wit-blauw zijn, hebben wel een beetje gelijk,” zegt Van der Meij. Zo zijn op schilderijen uit de zeventiende eeuw vrijwel alleen maar oranje-wit-blauwe vlaggen te zien. De archieven die hij doorspitte, zijn uit de vorige eeuw. In de jaren na de Eerste Wereldoorlog groeide de behoefte aan nationale symboliek. Het Wilhelmus werd ingevoerd en het koningshuis was populairder. Dat leidde ertoe dat tal van mensen de rood-wit-blauwe vlag vervingen door het oranje-blanje-bleu, aldus Van der Meij. Uiteindelijk bemoeide de regering zich ermee. Vanaf 1933 deed zij een poging een wettelijke regeling vast te stellen. Dat was lastig; de zaak sleepte zich jaren voort.

In 1937 liet minister-president Colijn in een brief aan zijn collega-ministers weten een besluit omtrent de kleuren van de Nederlandse vlag te zullen uitlokken per Koninklijk Besluit. Dat lukte. Vanaf haar wintersportadres in Zell am See vaardigde koningin Wilhelmina uit: “De kleuren van de vlag van het Koninkrijk der Nederlanden zijn rood, wit en blauw”. “Dat is misschien wel het kortste Koninklijk Besluit ooit,” zegt de historicus.

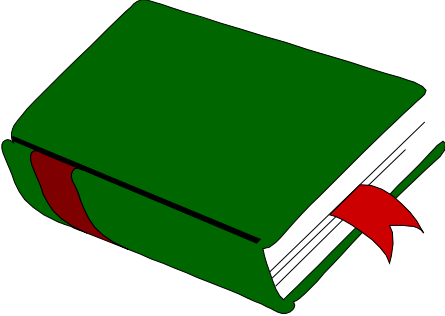
Uit dit Koninklijk Besluit moest uiteindelijk een wet rollen, maar de Tweede Wereldoorlog gooide roet in het eten. Na de oorlog bleek de vlaggenkwes

opgelost: rood, wit en blauw waren voortaan de kleuren. Van der Meij vermoedt dat de voorkeur van de NSB voor de oranje-wit-blauwe vlag een rol speelde bij het plotselinge einde van de discussie.

Tussen alle papieren, sommige vergeeld en gerafeld, kwam de onderzoeker een aantal opvallende dingen tegen. Zo is er een brief van de burgemeester en wethouders van Urk, gedateerd 28 mei 1968. Urk is het niet eens met een beslissing van de regering om als 4 of 5 mei op een zondag valt, gewoon te vlaggen: 'Alhier zou het vlaggen op zondagen zozeer indruisen tegen wat men in onze dorpsgemeenteschap geoorloofd acht, dat wij dan ook tot de conclusie zijn gekomen, dat zulks ter plaatse dient te worden nagelaten.'

Ook opvallend is een brief van een jongen die voorstelt een oranje streep door de vlag te laten lopen, met tekeningen erbij. Maar het meest bijzonder vindt Van der Meij toch wel de stukken stof die de kleuren aangeven van de nationale vlag. "Dit mag van mij een van de topstukken van het Nationaal Archief worden. In zijn eenvoud heeft het een enorme betekenis gehad voor Nederland." Van der Meij doelt op de ongeveer honderd items die het Nationaal Archief heeft aangemerkt als topstuk en waarvan een deel tentoongesteld wordt. Zo is het reisjournaal van Abel Tasman een topstuk, maar ook het vredesverdrag van Munster uit 1648. De historicus is voorlopig nog niet klaar. "Ik ben inmiddels wel een deskundige geworden en wil zeker verder gaan met onderzoek". Hij mag dan inmiddels heel wat uren in de Nederlandse driekleur hebben gestoken, zelf vlaggen doet de onderzoeker niet. "Ik vlag in het geheel niet. Ik weet niet eens of ik wel zo'n titje aan de gevel heb waar je de vlaggenstok in kunt steken".

BOEKBESPREKING

STICHTING COGIS

Kenniscentrum vervolging, oorlog en geweld

Voor vragen op het gebied van wetten en regelingen voor oorlogsgetroffenen, maar ook voor vragen over zelfhulpgroepen, therapeutische hulp of maatschappelijk werk, en voor literatuur over de tweede wereldoorlog en zijn gevolgen, kunt u terecht bij de Stichting Cogis.

Oorlogsgetroffenen, hun partners en kinderen (ook de naoorlogse generatie) zijn welkom bij

Stichting Cogis
Churchillaan 11, 3527 GV Utrecht
Tel: 030-234 34 36 (09.00 - 13.00 uur; bibliotheek 09.00 - 17.00 uur)

Bezoek is - na telefonische afspraak - iedere dag mogelijk.

“De bijdrage van Bank Giro Loterij en de Lotto maken het werk van het Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg mogelijk” .

COLOFON

Redactie	Nicole Planjer & Marjolijn de Loos
Inzenden kopij	Nicole Planjer Mient 42 2564 KP Den Haag Tel: 070 – 3606796
Uiterste datum inleveren kopij: <i>(indien getypt in computer, s.v.p. per e-mail of diskette meesturen)</i>	15 november 2009
Eindredactie	Nicole Planjer e-mail: nplanjer@hotmail.com & Marjolijn de Loos
Printed by	GrandPrix Copyrette Parnassusweg 214 1076 AV Amsterdam Tel: 020 – 664 59 09 Info@grandprixcopyrette.nl
Reisorganisatie	Marjolijn de Loos en Hannie Holleman e-mail: marjolijn@swantech.nl